

Дипломна робота

Наукові бібліотеки вищих навчальних закладів України: місія, організація роботи, впровадження інформаційних технологій

Виконала: студентка групи КББс-13/з

напряму підготовки (спеціальності)

7.02010201 «Книгознавство,

бібліотекознавство, бібліографія»

Криштафович Лілія Анасівна

Актуальність теми дослідження

Тема даної роботи є *актуальною* в сучасних умовах зростання значення діяльності наукової бібліотеки ВНЗ для забезпечення функціонування вузу в умовах зростання вимог суспільства до освіти.

Місія вузівської наукової бібліотеки пов'язана з її входженням до структури ВНЗ і полягає у забезпеченні доступності документів, інформації, знань для ефективного розвитку освітньої та наукової діяльності на основі максимально повного задоволення інформаційних потреб науковців, освітян і студентів.

Об'єкт, предмет, мета дослідження

Об'єкт дослідження:

Наукова бібліотека вищого
навчального закладу України

Предмет дослідження:

діяльність наукових бібліотек вищих навчальних
закладів України

Мета дослідження:

проаналізувати сучасний стан та перспективи
розвитку основних напрямів діяльності провідних
наукових бібліотек ВНЗ України

Завдання дослідження

- аналіз стану наукового вивчення проблеми та основних публікацій з даної тематики;
- дослідження основних напрямів діяльності наукових бібліотек ВНЗ України;
- дослідження інноваційних форм і методів діяльності наукових бібліотек ВНЗ України;
- аналіз веб-сайтів провідних науково-технічних бібліотек ВНЗ України;
- розкрити особливості діяльності науково-технічної бібліотеки Вінницького національного технічного університету: досягнення, проблеми, перспективи розвитку.

Наукова новизна, практичне значення

Наукова новизна:

проаналізовано та узагальнено теоретичні засади, досвід практичної діяльності та перспективні напрями роботи провідних наукових бібліотек ВНЗ України

Практичне значення:

подальше використання отриманих результатів дослідження проблеми для удосконалення діяльності науково-технічної бібліотеки Вінницького національного технічного університету та інших НБ вузів України

Наукова бібліотека

Наукова бібліотека –

це бібліотека, що забезпечує розвиток науки; задовольняє інформаційні потреби наукових установ та окремих осіб, пов'язані з дослідницькою діяльністю на основі відповідного фонду та інформаційно-пошукового апарату.

Мета наукової бібліотеки –

бути центром інтегрованого інформаційного забезпечення навчального і наукового процесів та культурологічної діяльності вишу.

Аналіз стану наукового вивчення проблеми

Аналіз стану наукового вивчення проблеми та основних публікацій з даної тематики дозволяє констатувати, що нині відсутні узагальнюючі праці з проблем організації роботи, впровадження інформаційних технологій у наукових бібліотеках ВНЗ України в умовах реформування та інформатизації вищої освіти.

Заслуговує на увагу ряд праць директора НТБ ДНУЗТ імені академіка В. Лазаряна Т. Колеснікової, у яких розглядається інноваційна модель бібліотеки університету, еволюція комунікаційної моделі діяльності бібліотек ВНЗ, електронні форми бібліотек ВНЗ, інформатизація та інтеграція наукових бібліотек вишів України, формування комунікаційних відносин при організації інституційного репозитарію.

Основні напрями діяльності НБ ВНЗ України

- бібліотечно-бібліографічна діяльність та інформаційне обслуговування користувачів;
- інформаційно-аналітична діяльність;
- інноваційна діяльність;
- культурно-просвітницька робота;
- наукова: науково-дослідна та науково-методична діяльність, науково-бібліографічна

Вебліографія

Вебліографія –

зроблений раніше будь-якою особою (бібліографом, модератором ресурсу, автором тексту, до якого є посилання на додаткові ресурси, тобто кваліфікованим спеціалістом) якісний відбір посилань Інтернет-адрес за темою, роком публікації, змістовною коректністю та іншими критеріями.

Вебліографія представляє собою сферу діяльності з підготовки систематизованих анотованих переліків адрес Інтернет-сайтів, відібраних за конкретною темою або рядом інших параметрів.

Аналіз діяльності ВДС НТБ ВНЗ України

НТБ, в яких діє ВДС (станом на 01.12.14 р.)

1	Вінницького НТУ	“Запитати у бібліотекаря”, + “Архів виконаних довідок”
2	Дніпропетровського НУ залізничного транспорту ім. академіка Лазаряна	“Запитати у бібліотекаря”
3	Донецького НТУ	“Консультант в сети”, “Бібліограф online”, + “Архів виконаних довідок”
4	Івано-Франківського НТУ нафти і газу	“Віртуальна довідка”; + “Архів виконаних довідок”
5	Київського НУ технологій та дизайну	“Віртуальна довідка”
6	Нац. авіаційного ун-ту	“Віртуальна довідка”
7	Нац. аерокосмічного ун-ту ім. Н. Е. Жуковського “ХАІ”	“Задать вопрос”, “Віртуальна довідка”
8	Нац. гірничого ун-ту	в розділі «Контакти» “Обратная связь”

Аналіз діяльності ВДС НТБ ВНЗ України

9	НТУ “ХПІ”	форум “НТУ ХПИ”, + “Архів запитів”
10	НУ “Львівська політехніка”	“Електронне звернення до бібліотеки”
11	НУ харчових технологій	“Онлайн-консультант”, “Віртуальна довідка”
12	Одеського НПУ	“Віртуальна довідкова служба”, + “Архів запитів”
13	Одеської нац. академії харчових технологій	“Гаряча лінія”, “Отправка сообщения администрации”
14	Полтавського НТУ ім. Ю. Кондратюка	“Віртуальна довідкова служба”
15	Придніпровського ДТУ	“Запитай бібліотекаря”
16	Тернопільського НТУ ім. І. Пулюя	форум на Facebook, “Запитай у бібліотекаря”, + “Архів запитів”
17	Харківського НЕУ ім. С. Кузнеця	“Запитай у бібліотекаря”, “Спитай у бібліографа”

Аналіз діяльності ВДС НТБ ВНЗ України

НТБ, які не опанували віртуальне ДБО (станом на 01.12.14 р.)

18	1	Донбаської державної машинобудівної академії
19	2	НТУ України "КПІ"
20	3	Національного лісотехнічного університету України
21	4	Придніпровської державної академії будівництва та архітектури
22	5	Української державної академії залізничного транспорту

Інформаційно-аналітична діяльність

Інформаційно-аналітична діяльність –

інтелектуальна та автоматизована діяльність, спрямована на створення нової інформації для забезпечення інформаційних потреб користувачів як в традиційному, так і в електронному режимі доступу.

Напрями інформаційно-аналітичної діяльності НБ вузів:

- забезпечення користувачів різних груп інформаційно-аналітичною продукцією (перший етап – акумуляція, опрацювання, аналіз і систематизація інформації; другий етап – підготовка інформаційно-аналітичної продукції);
- проведення моніторингу, прогнозування проблемних ситуацій і подій;
- інформаційно-аналітична діяльність, спрямована на вирішення внутрішнього стану діяльності в бібліотечному обслуговуванні користувачів

Інноваційна діяльність НТБ ВНЗ України

Інноваційна діяльність –

один із пріоритетних напрямів роботи наукової бібліотеки ВНЗ, метою якого є пошук, оцінка, розробка та впровадження бібліотечних нововведень.

Інноваційна діяльність

спрямована на стимулювання розвитку бібліотек ВНЗ завдяки змістовному, структурно-організаційному оновленню та технологічній модернізації процесів, а також позитивним змінам у професійній свідомості.

Електронна доставка документів

НТБ, в яких функціонує сервіс ЕДД (станом на 01.12.14 р.)

1	Вінницького НТУ	+
2	Донецького НТУ	+
3	Національного авіаційного ун-ту	+
4	Національного аерокосмічного ун-ту ім. Н. Е. Жуковського "ХАІ"	+
5	НТУ "ХПІ"	+
6	НУ харчових технологій	використовує послугу в розділі «Електронний каталог»
7	Одеського НПУ	+ надає зареєстрованим користувачам послугу «Віддалене замовлення літератури»
8	Приазовського ДТУ	+
9	Тернопільського НТУ ім. І. Пулюя	+

Віртуальний абонемент

НТБ, які надають послугу (станом на 01.12.14 р.)

1	Вінницького НТУ	+
2	Донецького НТУ	+
3	Івано-Франківського НТУ нафти і газу	використовує послугу в розділі «Електронний каталог»
4	Нац. аерокосмічного ун-ту ім. Н. Е. Жуковського “ХАІ”	+
5	Нац. лісотехнічного ун-ту України	+
6	НУ “Львівська політехніка”	Використовує послугу в розділі «Електронне звернення до бібліотеки»
7	НУ харчових технологій	використовує послугу в розділі «Електронний каталог»
8	Полтавського НТУ ім. Ю. Кондратюка	непримітне вікно «Вхід» у верхньому меню веб-сайту НТБ
9	Приазовського ДТУ	+
10	Харківського НЕУ ім. С. Кузнеця	+

Технології Web 2.0 - соціальні мережі

1	Вінницького НТУ	ВКонтакте, Facebook
2	Дніпропетровського НУ залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна	ВКонтакте, Facebook, Однокласники, Twitter, figshare, Pinterest, MENDELEY, ДокШир, використовують YouTube
3	Нац. аерокосмічного ун-ту ім. Н. Е. Жуковського "ХАІ"	ВКонтакте, Facebook, Google, Twitter, Instagram; + бібліотечний блог
4	Донбаської державної машинобудівної академії	ВКонтакте, Facebook, Google
5	Нац. авіаційного ун-ту	ВКонтакте, Facebook, Twitter
6	Донецького НТУ,	ВКонтакте, Facebook ;
7	Івано-Франків. НТУ нафти і газу	НТБ ДонНТУ представлена у Wikipedia
8	НУ харчових технологій,	ВКонтакте
9	Української державної академії залізничного транспорту	
10	НТУ України "КПІ",	Facebook
11	Київ. НУ технологій та дизайну,	
12	Тернопільського НТУ ім. І. Пулюя	

Наявність декількох мов на сторінках веб-сайтів

1	Вінницького НТУ	UK
2	Дніпропетровського НУ залізничного трансп. ім. акад. В. Лазаряна;	UK, RU, EN
.	Донецького НТУ; НТУ України "КПІ";	
.	Київського НУ технологій та дизайну; Нац. авіаційного ун-ту;	
8	Одеського НПУ; Полтавського НТУ ім. Ю. Кондратюка	
9	Донбаської державної машинобудівної академії;	UK, EN
10	НУ "Львівська політехніка"	
11	Нац. гірничого ун-ту;	UK, RU
12	Приазовського ДТУ	
13	Нац. лісотехнічного ун-ту; НТУ "ХПІ"; НУ харчових технологій; Одеської	UK
.	нац. акад. харчових технологій; Тернопільського НТУ ім. І. Пулюя; Укр.	
19	держ. акад. залізничного трансп.; Харківського НЕУ ім. С. Кузнеця	
20	Придніпровської держ. акад. будівництва та архітектури	RU
21	Івано-Франківського НТУ нафти і газу	58
		Google-переклад
22	Нац. аерокосмічного ун-ту ім. Н. Е. Жуковського "ХАІ"	81
		Google-переклад
		мова

Культурно-просвітницька діяльність НТБ ВНЗ України

Розділи на веб-сайтах (станом на 1 грудня 2014 р.)

1	Вінницького НТУ	«Культурно-просвітницька діяльність», «Віртуальні виставки», «Бібліоафіша», «Фотогалерея»
2	Дніпропетров. НУ залізничного трансп. ім. акад. В. Лазаряна	«Галерея творчості»
3	Донб. держ. машинобуд. акад.	«Літературна вітальня»
4	Донецького НТУ	«Бібліоафіша»
5	Івано-Франків. НТУ нафти і газу	«Заходи бібліотеки»
6	Київ. НУ технологій та дизайну	«Віртуальні виставки», «Інформаційні листки», «Літературний клуб», «Заходи»
7	Нац. авіаційного ун-ту	«Масові заходи», «Літературні вечори», «Виставки», «Конкурси»
8	Нац. аерокосмічного ун-ту ім. Н. Е. Жуковського «ХАІ»	«Літературна вітальня», «Наша творчість», «Віртуальні виставки»
9	НТУ України «КПІ»	обмежене розкриття (тільки в новинах)

Культурно-просвітницька діяльність НТБ ВНЗ України

10	Нац. гірничого ун-ту;	«Віртуальні виставки»
11	Харків. НЕУ ім. С. Кузнеця;	
12	Одес. нац. акад. харчових технологій	
13	Нац. лісотехнічного ун-ту України;	«Виставки»
14	Тернопіл. НТУ ім. І. Пулюя	
15	НТУ «ХПІ»	«Галерея (виставки, фотозвіти)»
16	НУ «Львівська політехніка»	«Просвітницька робота», «Віртуальні виставки»
17	НУ харчових технологій	«Віртуальна книжкова виставка», «Культурно-просвітницька робота»
18	Одеського НПУ	«Книжкові виставки»
19	Полтав. НТУ ім. Ю. Кондратюка	«Культурно-виховна робота»
20	Приазовського ДТУ	«Культурно-просвітницька діяльність»
21	Придніпров. держ. акад. будівництва та архітектури	«Виртуальные выставки»
22	Укр. держ. акад. залізничного транспорту	«Віртуальна виставка»

Наукова діяльність НБ ВНЗ України

Науково-дослідна робота –

аналіз, оцінка, зіставлення й узагальнення наукових результатів діяльності НБ, розроблення затвердженої тематики НДР у галузі бібліотекознавства, книгознавства та інших наук, спрямованих на удосконалення бібліотечного та інформаційно-бібліографічного обслуговування студентів, викладачів і співробітників університету

Науково-методична робота –

застосування результатів наукових досліджень і досвіду діяльності інших бібліотек, розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій та організаційно-методичних матеріалів

Науково-бібліографічна робота –

науково-бібліографічний супровід наукової роботи вишу і бібліотеки, що завершується виданням покажчиків, аналітичних оглядів

Бібліотека – інформаційний інтелект-центр

Гібридна модель

“Бібліотека – інформаційний інтелект-центр”

уможливлює нині гармонійне функціонування в одній бібліотечній структурі класичної моделі книгозбірні, яка базується на лінійній комунікації, а також електронної бібліотеки, інституційного репозитарію, нової електронно-наукової видавничої моделі бібліотеки, що засновані на нелінійній (інтеграційній) комунікації

Напрями розвитку електронних інформаційних ресурсів НБ ВНЗ України

- розкриття фондів традиційних документних ресурсів завдяки створенню ЕК і БД;
- оцифрування друкованої продукції з власних і запозичених фондів для представлення її в ресурсах ЕлБ і порталів;
- архівування відомчої інформації, доробку наукових шкіл, освітніх закладів;
- запровадження нових типів і видів електронних ресурсів бібліотек завдяки формуванню комунікаційних навігаторів;
- організація власних веб-сайтів;
- міжвідомча взаємодія, інтеграція в систему національних електронних ресурсів;
- придбання БД та електронних документів;
- створення повнотекстових колекцій власних видань установ та організацій;
- організація доступу до глобальних наукових ресурсів на засадах участі в міжнародних проектах, передплати, вільного доступу.

Структура електронної наукової бібліотеки ВНЗ

- повнотекстові БД і електронні колекції підрозділів вишу;
- самостійні електронні видання, електронні каталоги;
- довідковий апарат на віддалені ресурси;
- різноманітні форми бібліотечного та інформаційного обслуговування: (віртуальні довідки, ЕДД, навігатори і путівники по тематично-орієнтованих повнотекстових ресурсах і ЕлБ України та зарубіжжя, методичні рекомендації для роботи з БД та віддаленими ресурсами, стрічки новин, виставки нових надходжень, пошуковий апарат з використанням різних порталів та інші сервіси)

Інформаційне забезпечення наукового процесу ВНЗ

(станом на 01.12.14 р.)

+ Мало інформ.	Донбаської держ. машинобуд. акад.; Нац. гірничого ун-ту, Нац. лісотехнічного ун-ту; Одес. нац. акад. харчових технологій; Придніпровської держ. акад. будівництва та архітектури; Укр. держ. акад. залізничного транспорту	6 НТБ
+ Інформ. +	Вінниц. НТУ; НТУ України “КПІ”; Одес. НПУ; Київ. нац. ун-ту технологій та дизайну; Нац. авіаційного ун-ту; Харків. НЕУ ім. С. Кузнеця; Нац. аерокосмічного ун-ту ім. Н. Е. Жуковського “ХАІ”; Полтав. НТУ ім. Ю. Кондратюка; Приазовського ДТУ; Тернопіл. НТУ ім. І. Пулюя	10 НТБ
+ Багатофу + нкціонал. + інформ.	Дніпропетров. НУ залізничного трансп. ім. акад. В. Лазаряна, Донец. НТУ, Івано-Франків. НТУ нафти і газу, НТУ “ХПІ”, НУ “Львівська політехніка”, НУ харчових технологій	6 НТБ

Автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи

(станом на 01.12.14 р.)

1	Вінниц. НТУ; Донбас. держ. машинобуд. акад.; Івано-Франків. НТУ нафти і газу; Нац. авіаційного ун-ту; Нац. аерокосмічного ун-ту ім. Н. Е. Жуковського “ХАІ”; Нац. лісотехнічний ун-т; НУ “Львівська політехніка”; НУ харчових технологій; Одес. нац. акад. харчових технологій; Тернопіл. НТУ ім. І. Пулюя; Харків. НЕУ ім. С. Кузнеця.	УФД/Бібліотека
12	Дніпропетров. НУ залізничного трансп. ім. акад. В. Лазаряна;	ИРБИС 64
16	Київ. НУ технологій та дизайну; НТУ “ХПІ”; Приазов. ДТУ; Придніпров. акад. будівництва та архітектури	
17	Донецького НТУ	Кoha
18	НТУ України “КПІ”	ALEPH 500
19	Нац. гірничого ун-ту; Одес. НПУ,	Власні АБІС
21	Полтав. НТУ ім. Ю. Кондратюка	
22	Укр. держ. акад. залізничного трансп.	—

Відкритий доступ до інформації

забезпечується двома шляхами:

золотий – через журнали відкритого доступу

зелений – через архіви (чи репозитарії) відкритого доступу

Електронні репозитарії –

один з різновидів електронних бібліотек, певна сукупність цифрових об'єктів, які представлені за допомогою метаданих

Інституційний репозитарій -

цифрова колекція видань університету, мета якої забезпечити відкритий доступ до наукових досліджень навчального закладу

Переваги репозитаріїв

- надання практично необмежених обсягів інформації;
- каталогізація, індексація текстів відбувається автоматично;
- висока швидкість і досить прості правила пошуку;
- можливість миттєвого доступу до ресурсів для перегляду і вивчення.

Основні функції інституційного репозитарію

- *кумулятивна*: формування, нагромадження, систематизація, аналітико-синтетичне опрацювання та організація зберігання документальних ресурсів;
- *сервісна*: надання інформації про наявні наукові ресурси;
- *науково-методична*: вивчення інформаційних потреб користувачів, інструктивно-методичне забезпечення діяльності, науково-дослідна робота в галузі нових інформаційних технологій;
- *соціальна*: сприяння розвитку здатності користувачів до наукового пошуку, самоосвіти та їхній адаптації в сучасному інформаційному суспільстві;
- *координувальна*: узгодження своєї діяльності зі всіма підрозділами вузу у сфері науково-інформаційної підтримки та забезпечення навчально-виховного процесу.

Аналіз репозитаріїв НТБ ВНЗ України

(станом на 01.12.14 р.)

1	Вінницького НТУ	Dspace; > 50 назв (праці НТБ, патенти)
2	Дніпропетров. НУ залізничного трансп. ім. акад. В. Лазаряна	Dspace; > 45 назв (тільки праці НТБ)
3	Донецького НТУ	Dspace; > 18 тис. назв (багатофункціонал. зміст)
4	НТУ України "КПІ"	Dspace; > 8 тис. назв (багатофункціонал. зміст); потрібна реєстрація користувача
5	Нац. авіаційного ун-ту	Dspace; > 2 тис. назв
6	НТУ "ХПІ"	Dspace; > 11,5 тис. назв
7	НУ "Львівська політехніка"	Dspace; , > 26 тис. назв на 4 мовах (ua, ru, en, polski)
8	НУ харчових технологій	Dspace; > 17,5 тис. назв
9	Полтав. НТУ ім. Ю. Кондратюка	Dspace; > 100 назв
10	Приазовського ДТУ	Dspace; > 5 тис. назв
11	Тернопільського НТУ ім. І. Пулюя	Dspace; > 5,5 тис. назв

Аналіз репозитаріїв НТБ ВНЗ України

(станом на 01.12.14 р.)

12	Національного гірничого університету	Dspace; розміщено на веб-сайті ВНЗ; > 166 тис. назв, є спільнота «Генофонд» (біля 104 тис. назв)
13	Харківського НЕУ ім. С. Кузнеця	Dspace; розміщено на веб-сайті ВНЗ; > 7 тис. назв (на сайті ун-ту)
14	Донбаська держ. машинобуд. акад.;	_____
15	Івано-Франків. НТУ нафти та газу;	
16	Київ. нац. ун-т технологій та дизайну;	
17	Нац. аерокосмічний ун-т ім. Н. Е. Жуковського;	
18	Нац. лісотехнічний ун-т України;	
19	Одеського НПУ;	
20	Одеська нац. акад. харчових технологій;	
21	Придніпров. держ. акад. будівництва та архітектури;	
22	Укр. держ. акад. залізничного транспорту	

НТБ ВНТУ: місія, організація роботи, впровадження інформаційних технологій

- У ВНТУ з ініціативи керівників вишу, вперше в Україні виконані роботи по переведенню АБІС «УФД/Бібліотека» на потужний Microsoft Server 2012 та СУБД MS SQL
- НТБ ВНТУ є учасником проекту “Elib.Ukr.Електронна бібліотека України: створення центрів знань у університетах України”
- Створено та поступово наповнюється інформаційними ресурсами інституційний репозитарій бібліотеки, який функціонує на програмному забезпеченні Dspace
- Інформаційно-бібліографічний відділ спрямовує свої зусилля на забезпечення інформаційних потреб професорсько-викладацького та студентського складу ун-ту, об'єднуючи в своїй роботі інформаційно-бібліографічну та науково-бібліографічну діяльність
- Поряд з формуванням бази власних інформаційних продуктів з усіх АРМ ун-ту та бібліотеки відкрито доступ до придбаних повнотекстових БД
- Бібліотечний сайт постійно поповнюється інформацією та вдосконалюється

Подальшого вивчення потребують питання

- діяльність наукових (науково-технічних) бібліотек ВНЗ України в напрямку збільшення представництва української науки в глобальному просторі наукових комунікацій;
- питання авторського права та відповідальності наукових бібліотек вишів за поширення результатів наукових досліджень вчених у світовому науково-інформаційному просторі;
- покращення бібліотеками ВНЗ якості інформаційної підтримки наукових досліджень

Дякую за увагу!

Студентка гр. КББс-13/з

Криштафович Л. А.